

YEDİKITA

AYLIK TARİH VE KÜLTÜR DERGİSİ
HAZİRAN 2022 - SAYI 166

YAYINCI
ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi AHMET TEMİZ
Yayın Yönetmeni (Sorumlu) KEMAL ERKAN
Yayın Editörü VEYSEL SEKMEN
Editörler R. KEMAL SUBAŞI
EMRE BOYACI
Dijital İçerik Editörü TUNAHAN KANICI
Yayın Danışmanları SELMAN SOYDEMİR
İBRAHİM COŞKUN
Tasarım SÜLEYMAN KÖKLÜ
Kurumsal İletişim İSMAİL GÜR - KEMAL AYDIN
MURAT SAFRAN
Web AURORA BİLİŞİM
Hukuk Müşaviri Av. ALİ ÇAVUŞOĞLU

KÜTÜPHANE VE ARŞİV

Çamlıca Araştırma Kütüphanesi
www.camlicalibrary.org

YÖNETİM YERİ

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 54
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Sertifika No 46592

REKLAM

HÜSEYİN GÜNEY
huseyin.guney@camlicabasim.com

BASKI

Çamlıca Basım Yayın

YAYIN SÜRESİ-TÜRÜ

Aylık-Yerel Süreli
ISSN 1308-5379

AVRUPA (ALMANYA)

ENDER GMBH, Melatener Weg 18 - 50825 KÖLN
Tel. +49 221 690 58 90
www.camlicakitap.de / abone@camlicakitap.de

AVRUPA (HOLLANDA)

Çamlıca Kitap B.V. Bemmelseweg 67 6662 PE Elst-GLD
Holland info@camlicakitap.nl / www.camlicakitap.nl

YEDİKITA Dergisi'nin bütün yayın hakkı, Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Yayınlanan reklamların her türlü mesuliyeti, sahiplerine aittir.

İRTİBAT VE ABONE

0850 811 9 811
abonemerkizi@camlicabasim.com
Yazı İşleri (0212) 657 88 00 - 7103
WhatsApp Hattı 0530 285 38 04

ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Ziraat Bank IBAN TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank IBAN TR60 0004 6011 9388 8000 0135 18

yedikita.com.tr editor@yedikita.com.tr

f i t y / yedikitadergisi



Yeni bir okuma deneyimi için
dijital sayılarımız
Çamlıca Kitap uygulamasında

Yedikitadan...

P

adişah için erkek evlat, hanedanın devamı ve yeni bir hünkâr adayı demek olsa da Osmanlı sarayının kız evlatları da cihan padişahlarının gözbebekleriydi. Hanedanın erkek evlatları, sarayda nasıl bir eğitim alıyorsa kız evlatlar da aynı şekilde mükemmel tahsil görürdü. Zira onlar da sarayın hanım temsilcileri arasında önde gelirlerdi. Onlar, Enderun-ı Hümâyûn'da yetişen üst düzey devlet adamlarının yahut nüfuzlu bir beyin muhtemel ve müstakbel hanımlarıydı aynı zamanda. Bazılarıysa gün gelecek, hanedanın “büyük halası” olacaktı.

Kimi sadrazam, kimi beylerbeyi hanımı olsa da evvelâ onlar, padişah kızıydı. Yetişme tarzlarının, aldıkları terbiyenin ve sahip oldukları görgünün icabına göre yaşadılar her asırda. Babalarının ve annelerinin izini takip ederken, yolları her zaman hayır-hasenat işleri ve kurdukları vakıflardan geçti. Her biri zarif ve naif birer hanımefendi olarak başta payitaht İstanbul olmak üzere memleketin farklı coğrafyalarında, yine kendileri gibi zarif eserler inşa ettirdiler. Vakfiyelerini en derin hislerle ve en ulvî niyetlerle tesis ettiler.

Muhteşem Süleyman'ın hayırsever kızı Mihrimah

Sultan; Üçüncü Murad Han'ın, talebelere

10 bin akçe dağıttıran kızı Ayşe

Sultan; İkinci Mahmud

Han'ın dervişmeşreb

kızı Âdile Sultan... Bu

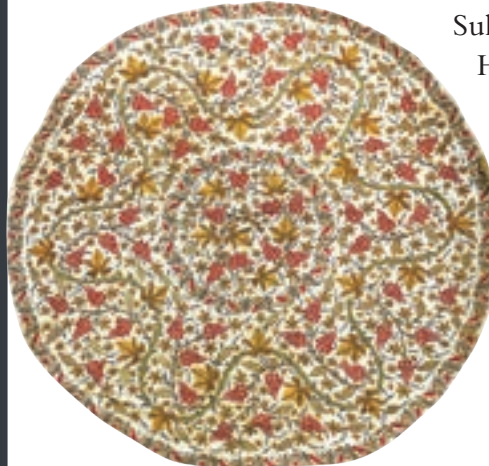
ay kapağımızda, pek

bilinmeyen cihetleriyle

padişah kızları var.

İstifadeli okumalar

dileriz.



içinde

HAZİRAN 2022
sayı

166



22-47

HAYRIN SULTANLARI

HAYIRSEVER PADİŞAH KIZLARI

OSMAN DOĞAN-SELMAN SOYDEMİR



ekiler



8

AYIN GÜNÜ

YUNUS EMRE BOZOK



10

YAZIHANE

**"RIZAM İLE KALEYİ
VERENLERDEN DEĞİLEM!"**



12

PROPAGANDA CEPHESİ

ÇANAKKALE

HAKAN ALTUNYURT



16

**SULTAN İKİNCİ ABDÜLHAMİD'İN
SHERLOCK HOLMES'Ü**

MÜFETTİŞ CELESTIN BONNIN

YASİN ÖZKAN



50

TARİH AMBARI

MUSTAFA DEDELER



52

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN (S.A.V.)

SEFERLERİNDE YANINDAN AYIRMADIĞI ÇADIR

KÜBBETÜ'T-TÜRKİYYE

AHMET SARBAY



60

İSİMDEN MÜSEMMAYA

MEHMED BAĞ

62

ZAFERLERİN GİZLİ KAHRAMANI

SELAHADDİN EYYÜBÎ'NİN

EFSENE KUMANDANI

MUZAFFERÜDDİN GÖKBÖRÜ

YASİN ODABAŞI

69

BERCESTE

70

**OSMANLI ÇİFTÇİSİNİN
YETİŞTİRDİĞİ ÜRÜNLER**

EBUL FARUK ÖNAL

72

TARİHTEKİLER

ASMANIN GERDANINDAKİ İNCİ

ÜZÜM

EMRE BOYACI

76

TESTGÂH

GÜREŞİN SULTANLARI

AHMET SARBAY

78

BULMACA

SELMAN ASLAN

ayın gunu

ayın günü

15 Haziran

1389



Birinci Kosova Muharebesi Zaferle Neticelendi

1364

Macar, Sırp, Boşnak, Bulgar ve Eflak askerlerinden oluşan haçlı ordusu, Edirne'ye iki günlük mesafede, Meriç Nehri kıyısında mağlup edildi. Müttefiklerin büyük bir kısmını meydana getiren Sırp Sındığı denildi. Bu zaferle Osmanlı'nın Rumeli'deki ilerleyişi hızlandı. Bulgarlar vergiye bağlandı.

1371

Sırp Sındığı Muharebesi'nin intikamını almak isteyen Sırp, Bulgar Krallığıyla ittifak yaparak büyük bir ordu meydana getirdi. Meriç Nehri kıyısındaki Çirmen mevkiinde bulunan müttefik ordusu, Lala Şahin Paşa tarafından bozguna uğratıldı. Bu zaferle Osmanlılara Makedonya'nın yolları açılmış oldu..

1387

Osmanlı'nın, Rumeli ve Balkanlar'daki ilerleyişi devam etmekteydi. Anadolu'dan getirilen aşiretler vesilesiyle yeni fethedilen bölgelerdeki halk,

hızla İslâm'la müşerref oluyor ve fetihler kalıcı hâle getiriliyordu. Fetihlerin devam ettiği esnada Osmanlı kuvvetleri, Ploşnik'te Sırp ve Boşnaklara mağlup oldu. Bu yenilgiden destek alan Balkan prenslikleri arasında ittifak meydana geldi.

15 HAZİRAN 1389

Sultan Birinci Murad emrindeki Osmanlı ordusu ile Sırp Kralı Lazar Hrebelyanoviç'in emrindeki birleşik Balkan ordusu, Kosova Ovası'nda karşı karşıya geldi. Balkanların kaderini belirleyen bu büyük muharebe, düşman ordusunun imha edilmesi ve Osmanlı ordusunun kat'i zaferiyle neticelendi.

Sultan Murad Han muharebe alanını gezdiği esnada, yaralı halde yerde yatan Miloş Obiliç ismindeki bir Sırp soylusu, sinsice yerden kalkarak sultanın elini öpmek ve Müslüman olmak istediğini söyledi. Bu esnada âniden çıkardığı hançeri, sultana saplayarak onu şehid etti. Bu hadiseden sonra Yıldırım Bayezid Han'a biat edildi ve Sultan Murad Hüdâvendigâr'ın cenazesi Bursa'ya getirilerek defnedildi. Kosova'da alınan zaferle Osmanlı üstünlüğü kabul edilmiş oldu. Tuna'nın güneyinde Osmanlı'nın karşısında durabilecek bir güç kalmamıştı.

HAZİRAN'DA BAŞKA NE OLDU?

5 Haziran 1086: Kutalmışoğlu Süleyman Şah vefat etti.

1 Haziran 1453: Ayasofya'da ilk Cuma namazı kılındı.

7 Haziran 1866: Osmanlı'nın ilk demiryolu hattı olan İzmir-Aydın hattı açıldı.

27 Haziran 1967: İlk bankamatik (ATM) kullanılmaya başlandı.

İNSANLARI KAZANMAK

8 Eylül 1902'de Yıldız Saray-ı Hümayûnu Baş Kitabet Dairesi'nden yayınlanan aşağıdaki belge, Sultan Abdülhamid Han'ın, işsiz güçsüz ve sefalet içindeki gençlerin kazanılması için nasıl bir gayret içinde olduğunu gösteriyor.

“Padişahımız efendimiz hazretleri, bundan bir süre önce Hırka-i Saadet ziyaretinden saraya dönüşlerinde, güzergâh üzerinde bazı serseri gençlere tesadüf etmişti. Maiyetlerini teminden mahrum bulunan bu gençlerin, ötede beride işsiz güçsüz dolaşmakta oldukları, tahkikat neticesi anlaşılınca, padişah iradesi ile bir kısmı Tersane'ye, bir kısmı ise Tophane'ye yerleştirilmişlerdi. Bunlardan Tersane'ye kaydolunanlardan bir mızıka bölüğü oluşturulduğu gibi, Tophane'ye yerleştirilenler de padişahımızın lütfu sayesinde beceri kazanarak, liyakat ve derecelerine göre askeri rütbeye bile nail olmuşlardı. Velhasıl padişahımızın yardımları sayesinde bunların hem hallerini ve ahlâklarını ıslah ettikleri, hem de ilim ve sanat tahsil ederek, evvelce içinde bulundukları sefaletten nefislerini kurtardıkları malumdur.

“Hâlihazırda İstanbul'da yine o konumda olan birtakım İslâm çocuklarının mahrumiyet ve sefalet içinde kalmaları, padişahımızca caiz görülmediğinden, maiyetlerini temin etmekten yoksun bulunan bu gibilerin bir taraftan ahlâklarını düzeltmeleri, diğer taraftan ise ilim ve beceri kazanmalarına yönelik olmak üzere ıslahhaneler tarzında birtakım özel yerler tedarik edilerek, bulunacak çocukların orada talim ve terbiye edilmeleri ve sanata alıştırılmaları her cihetten hayırlı olacağından, keyfiyet hükümetçe müzakere edilmeli ve yirmi-otuz bin liraya meydana gelebilecek ıslahhane yapıncaya kadar münasip bir yerin kiralanması mümkün olabileceğine nazaran, hemen şimdi teşebbüse geçirilerek kiralanacak yerin kararlaştırılması ve bir nizamname ile memurların vazifelerini ihtiva eden bir talimatın kaleme alınarak mazbata ile gönderilmesi, padişahımız efendimizin emir ve iradeleri gereğindendir.”

**İslâm
tarihinde
şeyhülislam
silâsilesinin
ilkinin
“Sıddık-ı Âzam
Hazretleri”
olduğunu;
Peygamber
Efendimiz'in
(s.a.v.)
huzurunda Hz.
Ebûbekir'den
(r.a.) başka
hiç kimsenin
fetva
vermediğini...**

**BİLİYOR
MUYDUNUZ?**



SÖZLERİN ASILLARI

YAZI-TURA

Madenî paraların iki yüzü için kullanılan kelimeler, eski paralardan günümüze ulaşmıştır. Genel olarak, paraların bir yüzünde devrin padişahının tuğrası ve cülus numarası, arka yüzünde de basıldığı darphane ve padişahın tahta çıkış tarihi bulunurdu. Halk içinde paranın ön yüzüne “yazı”, arka yüzüne “tuğra” denilmiş, “tuğra” kelimesi zaman içinde galatlaşarak “tura” hâlini almıştır.

.....

YANGIN

Eserlerinden istifade edilen büyük âlim Kâtib Çelebi, bir gün evindeki kütüphanesinde eserlerinden birini yazmakla meşguldü. Çelebi, o kadar dalmıştı ki hizmetçisi kapısını açıp feryad u figan “Aman Efendi Hazretleri, evde yangın çıktı, imdat!” dediğinde hiç istifini bozmayıp şöyle dedi: “Git hanıma haber ver, bilirsin ki ben ev işlerine karışmam...”

.....

VİRGÜLSÜZ MAKALE

Fransız yazar Leon Daudet’e, gazetesinde yayınlanmak üzere birisi makale gönderir. Aynı bir kâğıda da şöyle not düşer:

“Heyecandan, virgülleri koymaya imkân bulamadım.”

Daudet cevap yazar:

“Bir daha makale yollarsanız sadece virgülleri koyunuz. Üst tarafını biz tamamlarız.”

ACININ LEZZETİ

Lokman Hekim’in gençliğinde efendisi, yemeği önce Lokman’a yedirir, sonra kendisi yer ve bundan büyük zevk almış. Bir gün Lokman, efendisine bir karpuz hediye getirmiş.

Efendisi de Lokman Hekim’e karpuzdan bir dilim vermiş. Lokman da kapuz dilimi şeker, bal yer gibi zevkle yemiş. Bu durum efendisinin hoşuna gitmiş ve bir dilim karpuz kalıncaya kadar Lokman Hekim’e yedirmiş. Son dilimi de kendisi yemiş fakat acılığundan dili yanmış, dudakları uçuklamış. Lokman Hekim’e:

“A benim canım, böylesine bir zehri nasıl oldu da şerbet gibi içtin; bu kahrı nasıl lütuf sandın. Bu ne sabırdır, niçin buna sabrettin. Yoksa canına düşman mısın?” dedi. Lokman Hekim, şu hikmetli cevabı verdi:

“Sizin nimetler bağışlayan elinizden, o kadar nimetler yedim ki utancım iki kat oldu. Elinden, bir de acı bir şey yememek ayıp geldi bana. Şekerler bağışlayan elindeki tat, bu karpuzda acılık bırakır mı hiç?”



İsimden Müsemmaya

عُمرانیة
Bir İlçe
ÜMRANIYE

İstanbul'un Anadolu Yakası'nda bulunan Ümraniye, bu yakanın en büyük ilçesidir. Üsküdar, Ataşehir, Beykoz, Çekmeköy ve Sancaktepe'ye komşu olan Ümraniye, 1987 yılında ilçe olmuştur.

Asırlar boyunca Çamlıca'dan aşağı tüm Ümraniye toprakları, geniş ormanlardan oluşmuştur. Çok sonraları, Alemdağı'na bir kale inşa edilmiştir. Osmanlı'nın hükmü ise Orhan Gazi zamanında başlamıştır. Bu tarihten sonra da çağlar boyu ormanlık arazi olarak kalan Ümraniye'nin o zamanlardaki adı Yalnız Servi'dir. Rivayete göre birkaç küçük evin yanında duran tek bir servi ağacından dolayı bu isim verilmiştir.

Sultan Birinci Ahmed Han, Ümraniye topraklarının tamamını Aziz Mahmud Hüdayi Hazretleri'ne vakfetmiştir. O mübarek zâtın vakfı olan bu bölge, Bulgurlu'dan başlar ve asırlar boyunca Üsküdar'a bağlı bir köy olarak kalmıştır.

Balkan Savaşları'ndan önce, Osmanlı'nın yetim topraklarından gelen ve iltica ile ülkemize sığınan Bulgaristan, Gürcistan ve Yugoslavya göçmenleri bu bölgeye yerleştirilmiştir. Bu yüzden Yalnız Servi, Muhacirköy'e dönüşmüştür. Tamamen ormanlarla kaplı olduğu için Ormaniye diye de anılan bölgenin adı sonraki yıllarda Ümraniye hâlini almıştır.

Ümraniye, "umran yurdu" manasına gelir ki umran, "medeniyet, şehir, bayındırlık" manalarına gelir. Umran kavramını, İbn-i Haldun, *Mukaddime* adlı eserinde detaylıca ele almıştır ki kısaca umran, halkın medeniyetini inşa eden ve terakkiye vesile olan her türlü değer, fikir ve uygulamanın merkezî noktasını ifade eder.



غَرِيبُ الْقُرْآنِ

Bir İlim

GARÎBÜ'L-KUR'ÂN

Garib kelimesi lügatte “gurbette tek başına kalan, bilinmeyen, nadir” manalarına gelir. Garîbü'l-Kur'ân terkipteki garib sözcüğü ise özel bir anlam ifade eder. Burada geçen garib, dilbilimi ıstılahında “nadir kullanılan, anlamı herkesçe bilinmeyen kelime” manasına gelir.

Şu halde Garîbü'l-Kur'ân, güzel kitabımız Hazret-i Kur'ân'da geçen hususî kelimeleri inceleyen ilimdir. Bu ilme mebni olarak yazılan eserlerin türüne de Garâibü'l-Kur'ân denir. Kur'ân-ı Kerîm'in kelimelerini dilbilimi, lügat, gramer ve bağlam açısından ele alan Garîbü'l-Kur'ân, tefsir ilminin en temel dayanaklarından biridir. Zira Garîbü'l-Kur'ân'dan maksat, Cenab-ı Allah'ın kelimini iyi anlamaktır.

Arapçanın fesahatini beyan edecek kadar müstesna bir söz dizimi ve ilmî derinlikle konuşan Resûlullah Efendimiz (s.a.v.), mahza mucize olan Hazret-i Kur'ân'ın manasını âyet âyet, ashab-ı kirama izah etmiştir. Sahabe-i güzîn hazaratı da Efendimiz'in (s.a.v.) sohbetinin nuruyla Kur'ân-ı Kerîm'i anlamış, ahkâmını ise uygulamıştır. Ne ki İslâm belde belde yayıldıkça Arapçanın farklı lehçeleri ortaya çıkmış, hatta Arap olmayan, Arap alfabesi kullanmayan kavimler, İslâm ile müşerref olmuştu.

Hal böyle olunca, Kur'ân-ı Kerîm'de geçen surelerin, âyet-i kerîmelerin geniş kitlelere de izah edilmesi icap etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'i dilbilimi açısından ele alan Meânî'l-Kur'ân, Hazret-i Kur'ân'daki mecaz lafızları inceleyen Mecazi'l-Kur'ân, gramer olarak irdeleyen İrâbü'l-Kur'ân, detaylı izah gerektiren âyet-i



kerîmeleri konu alan Mübhemâtü'l-Kur'ân, kelimelerin ahengini izah eden Nazmü'l-Kur'ân, kelimelerin mucizesini anlatan İcâzü'l-Kur'ân gibi Kur'ân-ı Kerîm'e mahsus pek çok ilim böylece ortaya çıkmıştır. Cümlesine birden Ulûmü'l-Kur'ân denir ki ilmin ve hikmetin membaı olan güzel kitabımızın doğru anlaşılması için dünya durdukça daha ne ilimler meydana gelecektir.

Garîbü'l-Kur'ân tabirine dönelim. Bazı kelimeler, günlük hayatta çok kullanılırken bazıları da özel durumlarda ve nadiren kullanılır. Bu durum, Kur'ân-ı Kerîm'in inzal olduğu yıllarda da böyledir. İbn-i Abbas (r.a.) altı âyet-i kerîmede geçen “fatır” kelimesinin manasını bir kuyu başında tartışan iki Arap köylüden öğrendiğini anlatır. İbn-i Abbas'ın (r.a.) bu şekilde manasını izah ettiği pek çok kelime vardır. Bu da Garîbü'l-Kur'ân ilminin ashab-ı kiram zamanında başladığını gösterir.

İslâm yayıldıkça bu ilim de genişlemiş, meselâ Ragîb El-İsfahanî'nin *El-Müfredat* adlı eserinde olduğu gibi hacimli lügatlere de dönüşmüştür. Hangi kelimenin “garib” sayılacağı ise elbette çağlar ve milletler için farklı farklıdır.

Burada asıl maksat, memuru olma gayretinde olduğumuz Kitabullah'ın doğru anlaşılmasıdır.

**Başta devlet, dilde himmet, elde fırsat var iken,
Tut elinden düşmüşlerin, sana saadet yâr iken.
Kimseye bâkî değildir mülk ü devlet, sîm ü zer,
Bir harab olmuş gönlü tamir etmektir hüner.**

Mustafa Feyzi Efendi



Fotoğraf: İşkodra/Arnavutluk



TARİH SEVERLER YARIŞIYOR

ÖDÜLLÜ BİLGİ YARIŞMASI



A: Yedikıta

B: Tarih ve Kültür Dergisi

C: Haziran sayısını oku

D: Yarışmaya katıl!



Yarışmamız;
24 Haziran Cuma Saat 21:00



İlk 20'ye
Sürpriz Hediyeler

*Hediye çekleri
camlicakitap.com'da
geçerlidir.



Kayıt için: aktifokur.com

 **AKTİF OKUR**

Çok Özledik...

Yüreğinde bir ömür Hicaz hasreti çekenler için yüzlerce yıllık muhteşem maziden süzölmüş tarihî bilgiler, bu eserde bir araya geldi.



- İlk defa yayınlanan fotoğraflar
 - Nadir gravürler
- 3 boyutlu özel modellemeler
 - Çizimler • Haritalar
- QR kod uzantılı video erişimi



YEDİKITA
kitaplığı

Çamlıca Kitap mağazalarında ve
camlicakitap.com'da